

באלהים נעשה-חיל והוא יבוס צרינו:

היבטים לשוניים ויקהל פד

דקדוקי קריאה ויקהל והפטרות שקלים

יש לשים לב לשינויים קלים בהשוואה לפסוקים מקבילים בפרשות תרומה ותצוה (כמו תוספת ו"ו החיבור).

ב **תַּעֲשֶׂה**: העמדה קלה בת"ו תדגיש את הצירי שלא ישמע כמו פתח

ה **יְבִיאָהּ**: קריאת הה"א בקמץ

ז **מֵאֲדָמַיִם**: האל"ף בקמץ קטן ברשימת כלי המשכן יש לשים לב להפרדה בין תיבות המסתיימות ומתחילות בוא"ו,

כגון **אֶת-עֲמֻדָיו וְאֶת-אֲדָנָיו**.

התיבה 'את' תנוקד בצירי אם היא מוטעמת, ובסגול כאשר היא מוקפת למילה שלאחריה.

כ **וַיִּצְאֻן**: הטעמה משנית על ידי מרכא ביו"ד

לה יד **תְּרוֹמַת כֶּסֶף**: טעם נסוג אחור לר"ש

לה כא עליית שני

לה לב **וְלַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָת**: החי"ת הראשונה בשווא נח והשנייה בחטף פתח

לה כה **חֲכֵמַת-לֵב**: החי"ת בפתח ולא בקמץ קטן כי הוא שם התואר ולא שם העצם. בפסוק לה **חֲכֵמַת-**

לֵב החי"ת בקמץ קטן והמחליף ביניהם משנה משמעות

לה לא **וַיִּמְלֵא אֹתוֹ**: להיזהר מהפסוק המקביל בכי-תשא (לא ג): **וְאִמְלֵא**

לה לה **חֲכֵמַת-לֵב**: חי"ת בקמץ חטוף ולא בפתח

לה ל עליית שלישי

לו ב **לְקַרְבָּהּ**: הקו"ף בקמץ קטן והר"ש בשווא נח על אף שהבחי"ת אחריה רפה

לו ד **אִישׁ-אִישׁ מִמְּלֵאכֹתָיו**: במקף מרכא טפחא, לא במרכא תביר טיפחא כפי שמופיע בחלק מהדפוסים

לו ו **אֶל-יַעֲשׂוּ-עוֹד**: העמדה קלה ביו"ד מפני הגעיה שם

לו ח עליית רביעי

לו ט **שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר**: בשתי המילים חמש אותיות שיניות, צריך להיזהר שהזי"ן לא תיבלע פס' ט-טז: כאשר

המילה 'אחת' מוטעמת באחד המפסיקים העיקריים, סו"פ, אתנח, זקף או סגול **אֶחָת**, בשאר המקרים

אֶחָת חוץ מפס' טז **מִדֶּה אֶחָת**

לו יא **לְלֹאֵת**: געיה תחת הלמ"ד הראשונה והלמ"ד אחריה בשווא נע

לו יד **לְאֹהֶל**: הלמ"ד בשווא נע ולא בקמץ

לו כ עליית חמישי

לו כז **וְלִירְבֵּתִי**: געיה תחת הוא"ו והלמ"ד בשווא נח¹ לשים לב כאן הכ"ף דגושה. בפסוק הבא היא רפויה

לו כח **לְמִקְצֵעַת**: הצד"י בשווא נח.

בִּירְבֵּתִים: כאן הכ"ף רפויה. עם זאת הר"ש בשווא נח

¹ הובהר כבר שיש געיות הבאות בהברה סגורה.

לו לד אֶת-הַבְּרִית: הבי"ת בשווא, לא בקמץ (כפי ששגור בפי רבים)²

לז ג וַיֵּצֵק לוֹ: אין הטעם מונח נסוג אחר לוי"ד והצד"י רפויה

לז ט סְכָכִים: הכ"ף הראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהספרים

לז טז הַקְּשׁוֹת: ש"ן שמאלית

לז יז עליית ששי

לח א עליית שביעי

וְחַמֵּשׁ-אַמּוֹת: העמדה קלה בחי"ת מפני הגעיה שם

לח ד כַּרְכָּבוֹ: הבי"ת אינה רפה אלא מודגשת בדגש חזק!

לח ה בְּאַרְבַּע הַקְּצוֹת: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע לשון זכר 'בארבעה'

לח ח בְּמֵרָאֵת: הבי"ת בשוא והמ"ם אחריה רפויה³

לח כ וְכָל-הַיְתָדוֹת: הי"ד בשווא נח. וְלַחֲצָר: העמדה קלה בלמ"ד להבחין בין מיודע (מנוקד בסגול)

לבין לא מיודע (מנוקד בשווא)⁴

קריאת שקלים

ל יב וְלֹא-יְהִיָּה בָּהֶם נֶגֶף בַּפֶּקֶד אֲתָם:

יש להחיש את קריאת התיבה נֶגֶף להסמיכה לקודמתה: וְלֹא-יְהִיָּה בָּהֶם נֶגֶף - בַּפֶּקֶד אֲתָם

ל טו וְהִדַּל לֹא ... לְתַת אֶת-תְּרוֹמַת: יש להקפיד על הפרדת התיבות

הפטרות שקלים מלכים ב יב:

ב צְבִיָּה: הצד"י בחירק הבי"ת בשווא נח והי"ד בקמץ⁵

ה אֲשֶׁר-יּוֹבֵא: במקף ולא בקדמא; בְּסֶף נַפְשׁוֹת: מרכא טיפחא.

י אֲרוֹן אֲחָד: האל"ף בחטף פתח⁶. וְנִתְּנוּ-שְׁמָה: געיה בנו"ן הראשונה

יב הַמֵּתָכֵן: המ"ם בשווא נע ולא בחטף⁷

יג לְחִזְק אֶת-בֵּדֶק בֵּית-הָ: טפחא בתיבה לְחִזְק.

לְחִזְקָה: החי"ת בקמץ קטן ואין מפיק בה"א

יד יַעֲשֶׂה: העמדה קלה בי"ד מפני הגעיה שם

ראשון של פקודי

לח כא אֵלֶּה פְּקוּדֵי: אף על פי ששם הפרשה: פקודי, יש לזכור שכאן הפ"א רפויה. עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם:

אין געיא בה"א, גם אם בחלק מהחומשים מוסיפים געיא, השוא בלמ"ד נח

מלוא העומר. אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָנָה ה' לַעֲשֹׂת אֲתָם, שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְכֶם קֹדֶשׁ. בַּמָּה שֶׁנִּסְמַךְ שַׁבַּת לְמַלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, יֵרָאֵה כִּי הַמְּלֹאכֹת יִלְפִינָן מִמִּשְׁכָּן, וְזֶהוּ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָנָה ה' לַעֲשֹׂת אֲתָם, הַיֵּינוּ מְלֹאכֹת הַמִּשְׁכָּן, בְּמַלְאכֹת אֱלֹהֵינוּ מְזַהֵר לְכֶם שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְתוֹן.

² לא להחליף עם לוֹיִתָן נַחֵשׁ בְּרַח (ישעי' כז א)!!

³ הקורא בפתח ודגש עלול להחליף משמעות (המראות של הנשים הצובאות, ולא שהמראות עצמן צובאות!).

⁴ לו הייתה הלמ"ד בשוא הו"ו לפני היתה בקיבוץ: ול

⁵ יש משתבשים בשם זה לקרוא צְבִיָּה.

⁶ וכן בפסוק המקביל בדברי הימים ב כד ח

⁷ החטף במ"ם בכתר ארם צובה אינו מותר ספק שיש לקרוא בשווא נע.

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה וזמת. ידוע שקדושת שבת הוא בכל השבוע משארית שבת, וכן קמי שבתא יש קדושה משבת הבאה, וכמו שאומרים ב'שיר של יום' [היום יום ראשון וכו' בשבת], אם כן שלא תאמר מאחר שבחול יש ג"כ מקדושת שבת, א"כ גם בחול יהיה אסור במלאכה, אך זה אינו, כי בחול יש רק שארית קדושת שבת, וזה קדושה מועטת, אבל בשבת, יש כל בחינות שבת, וגם נשמה יתירה של נפש רוח נשמה. וזהו שאמר הכתוב: 'ששת ימים תעשה מלאכה', אף שיש בהם מקדושת שבת, אך 'ביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'', דביום השביעי יש בחינת קדושת 'שבת' הגדולה, וגם בחינת 'שבתון' שהיא קדושה שנשארת גם בחול, וזכרון דביום השביעי יש בין קדושת 'שבת', ובין קדושת 'שבתון' והיינו קדושה שנשארת בחול, לכן בצירוף שני הקדושות ביחד, אזי הקדושה גדולה, לכן 'כל העושה בו מלאכה' ישא עונו ו'זמת'.

ובאופן אחר יש לפרש, 'ששת ימים תעשה מלאכה', שאף אם כל השבוע אינו עושה מלאכה ע"י עצמו, א"כ תאמר שלא יובדל בזה קדושת שבת, שהרי כל השבוע אינו עושה מלאכה. לזה אמר הכתוב דמכל מקום 'ביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'', שבשביעי תהיה השביתה לשם קדושת שבת, [והיינו דיש לשבות בשבת לשם קדושת שבת – 'שבת שבתון לה', וזה החילוק בין מה ששוכת בשבת, ובין מה ששוכת כל השבוע] ואם תאמר [ואה"נ דאיכא חילוק במחשבתו אם שוכת לשם שבת או לא, אבל סו"ס שוכת בשניהם בשוה, וא"כ] במה נבדל קדושת שבת. יש לומר כיון שיש בשבת אזהרה חמורה א"כ היציה"ר מתגרה יותר בשבת, וכמו שאמרו גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, משום דהיציה"ר מתגבר, וא"כ כשתשבות לשם מצוה, הרי יש הבדל [בגוף השביתה].

זרע שמשון. לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת. נראה לפרש דיש כאן רמז למה שאמרו (שבת סט): היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד. והיינו שסופר ששה ימים, וביום השביעי מקדש, ובכל יום ויום מותר לו לעשות מלאכה לצורך חיותו של אותו יום, ואפילו ביום שמקדש בו, ע"ש. והיינו דמשום הספק שיש לו על כל יום ויום שיתכן שהוא שבת, לכן אסור לעשות מלאכה בשום יום רק לצורך שלא ימות באותו היום, ואף באותו יום שמקדש בו עושה מלאכה לצורך אותו יום, שהרי מחמת הספק, אין לו לעשות מלאכה ביום אחד לצורך יום אחר, כי בכל יום ויום יש לנו להסתפק שאולי היום זה שבת. וזה מה שדקדק הכתוב לומר 'לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת', היינו כשאתה בעיר ובמקום יישוב והיינו 'משבתיכם', אין אתה מבעיר בשבת, משא"כ כשאתה הולך במדבר ואי אפשר לך לדעת אימתי הוא שבת, אז תצטרך להבעיר ולעשות מלאכה בכל יום, אף ביום שאתה מקדש בו את השבת.

חזון יחזקאל. השבת השבת. יום זה גדול וקדוש הוא לפניך⁸, חזרנו על המקראות ולא מצאנו ששבת שמה יום גדול, יום קדוש הוא בכל הכתובים, ורב הוא ההבדל בין 'גדול', ובין 'קדוש' 'גדול' מורה על דבר שבחיוב שישנו במציאות, ו'קדוש' משמעותו שלילה ופרישות. ואולם יום השבת הוא יום גדול, שמעיד על דבר שבמציאות, שבששת ימי המעשה ברא הקב"ה את עולמו, וגם הוא יום קדוש, שבשביעי נתעלה וישב על כסא כבודו והוא פרוש ובדול מהכל, ומחיה את הכל.

ומלאכי מעלה מקלסים אותו בקדושתו, 'מקדישים וממליכים את שם האל המלך הגדול הגבור והנורא קדוש הוא, אף שהוא 'קדוש' ופרוש, אבל הוא 'המלך הגדול הגבור והנורא', דהוא המולך ועושה גדולות עד אין חקר, ו'הן הן נוראותיו והן הן גבורותיו'⁹. זנותנים רשות זה לזה

⁸ הוספת רצה והחליצנו בברכת המזון של שבת

⁹ רומז למאמר חז"ל בבלי יומא סט ב דאמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר (דברים יז) הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אתא ירמיה ואמר גוים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא אתא דניאל אמר גוים משתעבדים בבניו איה גבורותיו לא אמר גבור אתו אינהו ואמרו ארובה זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות.

להקדיש ליוצרים, כלומר, שמות המלאכים הם על שם מעלתם, והראשונים במעלה הם ששמו 'חיות הקדש' שאין למעלה מהם, והם נותנים לאלה שלמטה מהם במעלה להקדיש ליוצרים, שכלפיהם הוא גם כן 'קדוש' ופרוש, 'בשמי מרומא עלאה בית שכינתיה, וקדוש' ופרוש על 'ארעא עובד גבורתיה' וקדוש' ופרוש 'לעלם ולעלמי עלמיא'.

'ה' עבאות' כלפי זה שאומרים שהוא קדוש ופרוש 'בשמי מרומא', אבל הוא 'ה' עבאות' וכל עבא לו משתחויים. וכלפי זה שאומרים כי הוא קדוש ופרוש על 'ארעא עובד גבורתיה', אבל 'מלא כל הארץ כבודו' (ישעיהו, ג).

א"ה. כנראה שפיסק את המלים בתרגום יונתן על המקרא בישעיהו בניגוד לטעמים.

וקלא זה אליזה ואמר קדוש | קדוש קדוש יי צבאות מלא כלהארץ כבודו:
ומקבליו דין מן דין ואמרין קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתיה קדיש על ארעא
עובד גבורתיה קדיש לעלם ולעלמי עלמיא יי צבאות מלא כל ארעא זיו קרייה.
לפי הטעמים המלים יי צבאות הן לפני האתנת, ולכן לא רק הן מתקשרות לסיום מלא כלהארץ
כבודו:

לה כא פניני 'תרגום יונתן' ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את
תרומת יי למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ולבגדי הקדש:

מה ביאור הכפילות 'נשאו לבו' ונדבה רוחו, האם זה מדבר על אותם אנשים – התורמים?
הרמב"ן מבאר שכלפי המתנדבים לא מצינו שהזכרה הלשון 'נשיאות לב', אלא 'נדיבות לב'.
ולכן פירש שנשיאות הלב אמורה כלפי 'עושי המלאכה', שנשא לבם לקרבה אל המלאכה,
וכלשונו: "כי לא היה בהם שלמד המלאכות האלו ממלמד, או מי שיאמן בהם ידיו כלל, אבל
מצא בטבעו שיודע לעשות, ויגבה לבו בדרכי ה' לבוא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר
אדוני דובר". וכך פירש גם האב"ע. לדבריהם יש להסתפק אם המשך הפסוק: 'הביאו את
תרומת יי למלאכת אהל מועד', אמור גם על עושי המלאכה, שהם אף היו מנדיבי הלב שתרמו
ממנום למלאכת המשכן. או שהפסוק מתחלק לב' ענינים: א. ויבאו כל אשר נשאו לבו. ב.
וכל אשר נדבה רוחו אותו – הביאו את תרומת ה' וגו'. כלומר שעושי המלאכה הזכרו בפסוק
בהקשר להגעתם ולא לתרומתם.

פירוש נוסף בביאור הכפילות מבאר האור החיים, ש'נשאו לבו' ונדבה רוחו' שניהם אמורים על
המנדבים לתרומת ה'. והם ב' דרגות בנדיבות הלב למלאכה, 'נשאו לבו' הוא מי שלבו מנשאהו
לתרום יותר מכפי יכולתו. ואילו 'נדבה רוחו' – הוא התורם רק כפי יכולתו, ונקרא 'נדיב רוח'
להורות שמנדב מרצונו ולא עושה כן בצער.

ת"י מפרש את הפסוק בדרך אחרת מפירושים אלו.

ואתו כל גבר דאיתרעי לבה וכל דאשלימת רוחיה בנבואתה דעימיה היתיו ית אפרשותא
לקדם יי לעיבדות משפן זמנא ולכל פלחניה וללבושי קודשא. ויבאו כל איש אשר נשאו לבו,
וכל אשר השלימה רוחו אותו בנבואה אשר עמו. הביאו את התרומה לפני ה', למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו
ולבגדי הקודש]

ת"י מתרגם 'נדבה רוחו' – מי שהושלמה רוחו בנבואה שעמו. והיינו מי שרוח נבואה – רוח
הקודש פועמת בקרבו. והנה ת"י לא פירש לנו האם הפסוק מדבר על המנדבים לתרומת ה', או
על העושים במלאכה. כלומר למי היה רוח נבואה – לתורמים או לעושי המלאכה.

אכן מצינו (לעיל לא, ג) על בצלאל (שהיה מעושי המלאכה) שהיתה לו רוח הקודש ולכן מסתבר
שת"י מפרש את 'נדבה רוחו' על 'עושי המלאכה' ולא על המנדבים, שהוא חידוש גדול לומר
שהיתה להם רוח נבואה¹⁰. ואף שת"י כאן הוסיף את המילה 'נבואה' מ"מ מסתבר שכונתו לרוח
הקודש כמו שכתב לעיל על בצלאל, וכמו שכתב להלן (לה, לא): שלבצלאל היתה רוח נבואה'.

¹⁰ יש לציין לדברי הפירוש יונתן שהבין בדברי ת"י שרוח נבואה אמורה כלפי המנדבים עצמם, וציין בזה לדברי
הבעל הטורים (שהביא מדרש על הפסוק: "ואת העשוי לכם במצרים שמות ג' טו"), שכל זהב הבא להם במצרים, היו
מייחדים אותו למלאכת המשכן. וזוהי הרוח נבואה של המנדבים שכבר במצרים ידעו לשמור זהב לצורך עבודת
המשכן.

ולפי"ז פירוש המקרא יתפרש כדברי הרמב"ן והאב"ע הנ"ל, שהפסוק מדבר על עושי המלאכה ועל המתנדבים למלאכה.

אך בהיפוך מפירושם, כי לת"י צשאו לבו' הם המנדבים למלאכה. ונדבה רוחו' הם עושי המלאכה. ולפירוש זה – המשך הפסוק מלמד ששניהם (העושים והמנדבים) הביאו את תרומת ה'¹¹ כדברי ת"י משמע גם באונקלוס שתרגם אף הוא: "וְאַתּוּ כָּל גְּבַר דְּאִתְרְעִי לְפִיּהּ וְכָל דְּאִשְׁלִימַת רוחיה עמיה איתיאו ית אפרשותא קדם יי לעבדות משפן זמנא ולכל פולחניה וללבושי קודשא. ו'מילוי רוח' הוא גם כן לשון של רוח הקודש – ומסתבר שקאי על עושי המלאכה ולא על המנדבים וכנתבאר.

לה כו הרב יצחק זילברשטיין נר"ו. וְכָל הַנְּשִׂים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבֶן אֹתָנָה בְּחַכְמָה טוֹו אֶת הָעֵיזִים. ופירש רש"י: טוֹו את העיזים. היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העיזים טוֹוין אותן. ומקורו מגמ' שבת (דף צט ע"א), שם מבואר שהיריעות התחתונות של המשכן היו של תכלת ושל ארגמן ושל תולעת שני (היינו מג' מיני חוטי צמר הצבועים בצבעים אלו), ושל שש (פשתן). והיריעות העליונות היו של מעשה עיזים, היינו מחוטים הטוֹוים משער עיזים. וגדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות, דאילו בתחתונות כתיב וכל אשה חכמת לב בידיה טוֹו, ואילו בעליונות כתיב וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוֹו את העיזים. וקאמר עלה בגמרא, ותניא משום רבי נחמיה שטוף בעיזים (היינו ששער העיזים היה נשטף על גבי העיזים).

וטוֹוין מן העיזים – היינו שטוֹו את החוטים מעל העיזים בעודם בחיים. וצ"ב לאיזה צורך עשו הנשים עניין פלאי כזה לטוות את החוטים מעל גבי העיזים בעודם חיים. ויתכן לבאר, שהתורה מלמדת אותנו, שכידוע כל מעשה מלאכת המשכן, ומה שהתורה חוזרת ע"ז שוב ושוב, הוא כדי ללמדנו איך בונים את המשכן הפרטי של כל בית יהודי, ואיך בונים את המשכן של כל לב יהודי בתוכו. ובאה התורה להורות לנו, שהנשים לא המתינו לטוות את הצמר לאחר הגזיזה, אלא מיד כבר התחילו בטוֹויה. כך היא גם חכמת הנשים בתוך משכן ביתן פנימה, לחנך את הילדים הרכים מאד, בעוד שהאבות עדיין אינם מלמדים אותם תורה מחמת קטנותן, כבר אז הנשים טוות על העיזים, ושרות להם שירי קודש וערגה לתורת ה', ומחדירות בהן מגיל ינקות ממש אהבת ה' ויראתו.

לה ל זרע שמשון. ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. מה שהוצרך משה לומר לישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל, מלבד מאמר חז"ל (ברכות נה.), יש לפרש עוד עפ"י מה שמצינו (שמו"ד מח:ג) בשעה שעשו ישראל העגל, עמד חור ונתן נפשו על הקב"ה, אמר לו הקב"ה, חייך כל בנים היוצאים ממך אני מגדלם שם טוב בעולם, שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל. והנה ידוע שהמשכן נעשה לתיקון עון העגל, וכמ"ש חז"ל יבוא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שבעגל' (תנחומא תרומה ח). ולכאורה עדיין יצטערו ישראל ויאמרו אף שאכן מתכפר לנו עון העגל ע"י הזהב שבמשכן, אין זה כפרה מושלמת, כי עדיין נשאר לנו עון חמור של שפיכת דמים שהרגנו את חור, ודבר זה ימנע את השראת שכינתו יתברך עלינו. על כך אמר להם משה לנחמם, ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור, והיינו שכיון שהקב"ה קרא בשם את בצלאל מזרע חור, נמצא שקיבל חור את שכרו במה שמסר נפשו למען ה', ומעתה אין מקטרג עליכם, שהרי חור שמת במעשה העגל מקבל את שכרו שבצלאל בנו יתגדל ויתכבד במעשה המשכן שבא לתיקון מעשה העגל, ובכך נעשה תיקון גם למה שהרגתם את חור, וממילא יכולים אתם להיות בטוחים שתשרה שכינה במעשה ידיכם.

מפטיר פרשת שקלים. צדקת הצדיק. קריאת פרשת שקלים. צריך להבין טעם קריאת הפרשה, דאם נאמר שהטעם הוא משום דבזמן הזה אין שקלים ומקדש, לכן קורין פרשת שקלים על דרך שקורין פרשיות הקרבנות על שם ז'נש'למ'ה פ'רים שפ'תינו (הושע יד, ג), לא יובן א"כ מה שאמרו

¹¹ דדוחק הוא לומר שהפסוק חוזר רק על המנדבים שאמורים בתחילה, ומפסיק בינתיים בעושי המלאכה.

בגמרא זקרינן באחד באדר כי היכי דליתו שקלים למקדש, הרי מפורש דתקנת קריאת הפרשה היה אף בזמן שהיה ביהמ"ק קיים, ולמה קראו אז?¹²

אך הענין על פי מה שאמרו (תנחומא כי תשא ג'): אדם גדול שרבץ תורה ברבים וכו', אע"פ שהוא מת, אין התלמידים שהעמיד מניחין לו לישון בקבר, אלא אומרים הלכות משמו ומזכירין שמו בכל שעה דכתיב יִדְוֹבֵב שְׁפִתָי יִשְׁנִים (שיר השירים ג, ט). וכן משה למד תורה לישראל והדריכן מצות, ונתן להם סדרי תורה ופרשיות שקוראים בהם בכל שבת ובכל חדש וחדש ובכל מועד, והם מזכירים אותו בכל פרשה ופרשה. ובפרשת שקלים אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, א"ל הקב"ה, חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשך, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאלו את עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשך, ע"כ. וכבר הקשו למה לא הרגיש משה בפרשיות הקרבנות שאינם נוהגין ג"כ אלא בפני הבית, ושאל דוקא על פרשת שקלים.

ובספר גבול בנימין תירץ ע"פ הקדמה נוראה, שאליהו מקריב קרבנות בביהמ"ק בזה"ז ג"כ, ויש לו מעות מתרומת הלשכה שנגנזות לכך, ולכן לא הרגיש בפרשיות הקרבנות שנוהגין לעולם, משא"כ שקלים שבטלין אחר חורבן, ע"ש וכו'.

אבל באמת מה שמפרשים שמשה רבינו הרגיש בפרשת שקלים שיבטל אחר החורבן, הנה מלשון המדרש – 'משאני מת אין אני נזכר' – משמע ששאל על אחר פטירתו תיכף, ואז היה עוד משכן שילה ובית עולמים ובית שני יותר משתים עשרה מאות שנה.

אך המכוון בזה, ששאל דוקא על פרשת שקלים, משום דכמו שמשה רבינו מחזיר בכל שבת הכתרים דמתן תורה לישראל, כן בשקלים כששוקלין השקלים אף שהוא בחול, משה רבינו מחזיר להם הכתרים, ואז השי"ת זוקף את ראשם ע"י משה רבינו. והיינו משום שהשקלים באו לכפר על עון העגל, ובחטא העגל פרקום לכתרים דמתן תורה, וזכה משה ונטלן, וכיון שניתקן החטא ע"י השקלים, מחזיר להם משה רבינו הכתרים אף בחול ובזה מרים קרן ישראל. ועל כן שאל בפרשת שקלים, כיון דהרמת קרן ישראל ע"י השקלים צריך להיות ע"י משה, לכן אמר 'משאני מת' והיינו אף שביהמ"ק יהיה קיים ויתנו שקלים, מ"מ 'איני נזכר', ובמה תרום קרן ישראל, דהיה סבור שיבטל הרמת קרן דהחזרת הכתרים. ואמר לו השי"ת שבשעת קריאת הפרשה דשקלים בשבת שלפני אדר, יהיה לפני השי"ת כאילו משה רבינו עומד וזוקף את ראשם. רק בשבת הוא תמיד מחזיר הכתרים לישראל, אבל קריאת הפרשה בשבת שלפני אדר מועיל לישראל שכשיביאו השקלים אח"כ בחול, אז ג"כ יחזר להם הכתרים דמתן תורה כמו שהיה מחזיר להם בשעת ששקלו שקליהן בחיי משה והיה זוקף את ראשם.

והנה בענין הקרבנות אומרים זאת מוסף פלוני הזה נעשה ונקריב, אף שאין מקדש ואי אפשר להקריבו ביומו, ואיך אומרים 'נעשה ונקריב', רק כיון שהרצון והחשק לקיים ולהקריב, החשק הזה כמעשה הוא, על דרך שאמרו חישוב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה' ובפרט כשאומרים פסוקי הקרבנות זושלמה פרים שפתינו, ועקימת פיו הוה מעשה, לכן הוא כאילו 'נעשה', וכן בקריאת פרשת שקלים וכל אחד מישראל יש לו חשק ורצון לקיים בפועל, ואם היה מקדש, בודאי היה כל אחד מישראל מוציא כמה הוצאות שיבוא שקלו לירושלים, מזה החשק נעשה שקלים ממש, והרי מצינו (שמות נב ג) בר' שמעון בן יוחאי שאמר 'בקעה התמלאי דינרי זהב', התחילה מושכת דינרי זהב לפניהם, ע"ש. כל שכן שהשי"ת יכול לעשות מחשק ישראל ומרצונם לקיים מצות שקלים, ועושה מזה שקלים ממש, ומתמלא בקעה שקלים, ואליהו לוקח מהם ועושה תרומת הלשכה כמו שהיו עושין בזמן הבית וקונה בהם קרבנות ומקריבן. ואדרבה החשק בזה"ז ביותר ממה שהיה בזמן הבית כנודע, ונעשה מהחשק שקלים ממש, ומהם באים הקרבנות. ועל זה מועיל קריאת הפרשה דשקלים אף בזמן הזה, שכשיהיו השקלים בר"ח ניסן, יקנה אליהו הקרבנות.

ויועיל אז קריאת הפרשה כאילו משה רבינו עומד וזוקף את ראשם והיינו שיוחזר להם הכתרים אף בחול. וזה שאמרו בגמרא זקרינן באחד באדר כי היכי דליתו שקלים למקדש, היינו אף

¹² נימוק זה מופיע במשנה ברורה תרפה ב. ומשמיעין על השקלים באדר הסמוך לו שביאו שקליהם בר"ח ניסן ואנו משלמין פרים שפתינו בקריאת הפרשה של כי תשא דכתיב בה ענין השקלים.

בזה"ז מועיל שיהיה נעשה מהחשק שקלים קודם ר"ח ניסן ויתרום מהן אליהו כדי לקנות קרבנות להקריב מתרומה חדשה, וע"י קריאת הפרשה מועיל זה כאילו משה רבינו עומד וזוקף את ראשם. והיינו דאותיות התורה שהם נפש משה הוא כאילו עומד וזוקף ראשם, שבשעת שישקלו השקלים ירום קרן ישראל ויתוקן פגם העגל שבסיבתו פירקו הכתרים מישראל, וע"י השקלים יחזיר להם משה רבינו הכתרים. ונתקן הקריאה בשבת שהוא מתנת חלקו דמשה רבינו, ומחזיר אז הכתרים, ומועיל בשבת דפרשת שקלים שיוחזר לישראל הכתרים אף בחול כשיהיו נעשים השקלים מרצון וחשק ישראל.

פיוט מוסף שקלים¹³. בן לאשרי. אקדים את הפיוט שנאמר לפני חתימת אתה קדוש.

דודי זכור לי שקלי עפרון / אֶשֶׁר שָׁקַל אֶב בְּמִכְפַּל חֲבֵרוֹן / חֶקֶר שָׁקְלִי יְבוּסִי מִשְׁבִּיתֵי חֲרוֹן / זָכְרָה לִי עַד לְדוֹר אֶחָרוֹן / טַעַם חֵין אֶשֶׁר אֶקְרָא בְּגֵרוֹן / שְׁעָה מִנִּי אֶל בְּשׁוּבִי לְבַצְרוֹן.

חזן - אור בליך עליו אדון¹⁴ / שָׁקַל אֶשָׂא בְּבֵית־כֹּחַן אֶשָׂא / וּבְדָק הִנֵּה עָרַף כִּי תִשָּׂא / קְדוּשָׁה קְדוּשָׁה אֶל רִסְמֵי אֶשָׂא. ועתה לדברי הרב בן לאשרי ז"ל. דודי זכור לי שקלי עפרון אשר שקל אב במכפל חברון. יש לדקדק מה הזכות של קניית אברהם אבינו מערת המכפלה, דמשמע דאם היה משיגה בחנם, לא היה זה הזכות. ויש לומר לפי מה שכתבו בספרים הקדושים כל הנשמות כשנפטרין מעוה"ז לגן עדן, מוכרחין לעבור דרך מערת המכפלה, ששם פתח לגן עדן. והנה בשעת בריאת העולם שנתן השי"ת הבחירה לאדם, ברא קליפה סובבת לפניו, וזה בחינת יצה"ר המפתה את האדם, וע"י שמשבר האדם את תאוותיו הבהמיות ואינו שומע ליצה"ר משבר את הקליפה להוציא את הפרי. ועל כן אמרו רז"ל שאין הקב"ה מאבד אומה עד שתתמלא סאתה, כדכתיב כִּי לֹא שָׁלַם עֹון הַאֲמָרִי עַד הִנָּח (בראשית טו, ז), אם לא כשיש צורך גדול לזה לטובת בני ישראל, וכי עדיין לא הגיע הזמן שיתבטל הקליפה, וכדברי המפרשים על אומרם ז"ל שלא קיבל הקב"ה רשות המלאכים בעת קריעת ים סוף, ואמר להם 'מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה', לפי שלא היה עדיין זמן איבוד מצרים, ונאבדו רק לטובת בני ישראל. על כן כשהיתה מערת המכפלה ברשות עפרון שהיא קליפת רע עין (ב"ר פנ"ח ז) לא היה אפשר שתצא מרשותו כי אם ע"י קניית אברהם אבינו וכי עדיין לא הגיע הזמן שתתבטל אותה קליפה, ולא היה מעבר לנשמת שרה לעבור דרך מערת המכפלה לגן עדן.

ואיתא בזוהר הק' (תרומה קכח): דמי שרוצה לבטל הסט"א וכישוף, צריך לקנות החומר הנצרך לזה בכל מה שיפסקו עליו. והטעם יש לומר לפי מה שכתבו בספ"ק (מאור עינים ואתחנן, תולדות יעקב יוסף פ"א, דגל מחנה אפרים לך לך) דכספו וזהבו של האדם המה ניצוצות קדושות השייכים לנשמתו. ולכן רצה אברהם לשלם דוקא לעפרון ולא לקבל השדה במתנה.

ועל זה אמר דוד המלך לארונה היבوسی ז'לֹא אַעְלָה לִי אֶלֹהֵי עֲלוֹת חֲנָם (שמואל ב, כד, כד), דאע"פ שנתן לו במתנה, אי אפשר להעלות הגורן שהיה תחת רשות קליפת היבوسی אם לא יקנה אותה במחיר כנ"ל.

והנה כשאדם רוצה לבטל הסט"א ואינה בטילה מעצמה, בהכרח עדיין לא הגיע זמן ביטולה, דאילו היה כבר זמן ביטולה, היתה מתבטלת מאליה, כקליפה החיצונה הירוקה של האגוז, דבהיגמר ביטולה הפרי נופלת מעצמה, ורק בכח שנתן הקב"ה להאדם, כדכתיב כִּל שֶׁתֶּחֱתַת רַגְלֵךְ (תהלים ח, ז) אפשר לדחותה גם קודם זמנה.

והנה עפרון שחז"ל העידו עליו שהיה רע עין, רצה דוקא ליתן לאברהם אבינו המערה במתנה, כדי שלא תצא מרשות הסט"א, וכשראה שאברהם אבינו מבין הדבר תבע מאברהם ד' מאות שקל כסף, שרומז לד' מאות עלמין דכסופין, וכונתו היה שיוכל להמשיך לסט"א תענוגים גשמיים המשתלשלין מד' מאות עלמין דכסופין. והוקשה לאברהם אבינו עד מאד, דאם ימצא

¹³ בשבתות מיוחדות ובמועדים נוספו פיוטים לסדר התפילה, חלקם בברכות קריאת שמע, חלקם בחזרת התפילה בשחרית וחלקם בחזרת התפילה במוסף. ב'ארבע פרשיות' ובשבת הגדול אומרים פיוטים. במנהג אשכנז מערב גם בשבתות הפסקה ובכל שבתות ספירת העומר ושבתות בין המצרים. כאן מדובר על קטע שנוסף לחזרת תפילת מוסף, בפרשות שקלים והחודש אומרים גם במוסף. בתי כנסת אשכנז הישיבתיים אינם אומרים פיוטים, 'החסידים' נוהגים לומר. גם הנוהגים מנהג אשכנז מערב אומרים כאמור.

¹⁴ יש סידורים 'שנתחכמו' לגרוס כאן נְסָה ע"פ המקרא נְסָה עָלֵינוּ אֹר פְּנֵיךָ יי (תהלים ד, ז). ואינו נכון כי כאן משמש הרבה הפועל נ.ש.א.

בסט"א כל כך תענוגים, ימשכו בני ישראל ג"כ אחריהם, ויותר קל היה לו לקיים התראתו הראשונה באומרו 'גַר' אם תרצו למכור בדרך מקח וממכר בקלות, הריני מוכן לקנות בכל הדמים שתפסקו, ואם לאו, ושאתה רוצה ד' מאות עלמין דכסופין, אז 'זְתוּשָׁב אֲנִי', הקב"ה שהוא התושב האמיתי עמכם, הוא הנותן לכם חיות. והכוונה בזה, שכל חיות של הסט"א ג"כ מאתו יתברך, וכיון שחפץ הקב"ה בעבודתו והסט"א מבטל אותי, בהכרח שהקב"ה יבטלה לטובתי אף קודם שיגיע זמנה.

ובאמת אם היה אברהם אבינו רוצה דוקא, היתה הסט"א בטילה לפניו, אך אברהם אבינו שהיה אוהב האמיתי להשי"ת כדכתיב 'אַבְרָהָם אֶהְיֶה' (ישעיהו מא, ח), בהיותו יודע שאין מדרכו יתברך לבטל שום בריאה לפני זמנה, ורק לאהבת בני ישראל עושה כן לפעמים, לכן גברה אהבתו לה' להשליך נפשו מנגד עבור מילוי רצונו ית', ונתרצה ליתן לעפרון הד' מאות שקל כסף, ועיד"ז יש לנו עבודה קשה לעמוד בפיתוי יצה"ר לתענוגי עוה"ז ולפי שנעשה זה כדי לגרום נחת רוח להשי"ת" אומר כן הפייטן בצדק שיזכור הקב"ה לנו זכות שקלי עפרון אשר שקל אב במכפל חברון.

הפטרת ויקהל שקלים

הרב גור-אריה צור נר"ו. לעניין הקשרה של הפטרה לפרשת שקלים, נראה בעליל על דרך פשטן של דברים, שבזו ובזו מתוארת תרומת הכסף למלאכת המשכן ועבודתו כמכפרת על הנפשות.

בהפטרת שקלים נאמר **כָּל כֶּסֶף הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יוּבָא בֵּית יְהוָה כֶּסֶף עֹבֵר אִישׁ כֶּסֶף נַפְשׁוֹת עֲרַפּוּ כָּל כֶּסֶף אֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל לֵב אִישׁ לְהָבִיא בֵּית יְהוָה:**

ובפרשת שקלים נאמר: **וְנָתַנּוּ אִישׁ כֶּסֶף נַפְשׁוֹ לְיְהוָה בְּכֶפֶד אֹתָם וְכֵן נֹאמַר לְתַת אֶת-תְּרוּמַת יְהוָה לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם.**

ואשר על כן תבואר הפטרה בהקשר כסף הכיפורים, שנאמר

אִישׁ כֶּסֶף נַפְשׁוֹ

אִישׁ כֶּסֶף נַפְשׁוֹת עֲרַפּוּ

ובשימת לב, אגב הכסף המובא בית ה' נלמד מן הפטרה עד כמה לא ידע האדם נפשו להיות נצרך ליתן כפר נפשו. שהרי יהואש המלך אשר בקש לזרוז את מצוות נדבת הכסף למשכן לכפר על נפשות בני ישראל, הוא עצמו נדרש לכפרת נפשו, כאשר מועיד עליו הכתוב: **וַיַּעַשׂ יְהוֹאָשׁ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי יְהוָה כָּל יָמָיו אֲשֶׁר הִזְרִיחוּ יְהוֹדָע הַכֹּהֵן: וּמֵתוּךְ שִׁבְחוּ לַמֶּלֶךְ חַז"ל אֶת גִּנּוּתוֹ וְאֶת הַצּוּרֶךְ בַּכֹּפֶר נַפְשׁוֹ.**

וכפי שפירש"י בהפטרה: **וַיַּעַשׂ יְהוֹאָשׁ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי ה' כָּל יָמָיו אֲשֶׁר הִזְרִיחוּ יְהוֹדָע הַכֹּהֵן: אבל משמת יהוידע, אז באו שרי יהודה להשתחוות למלך [יהואש], ועשאוהו אלוה, אמרו לו: הנכנס לבית קדש הקדשים שעה אחת מסוכן למות, ואתה נחבאת בו שש שנים, כדאי אתה להיות אלוה, אז שמע המלך אליהם (בדברי הימים ב כד יז, שמות רבה ח ב).**

ולהרחבת הדברים, יש להקדים מפרק יא פס' א': **וַעֲתִלְיָה אִם אֶחְזִיחוּ רְאֵתָהּ כִּי מֵת בְּנָה וְתִקֵּם וְתִאָּבֵד אֶת כָּל זֶרַע הַמַּמְלָכָה בְּכַדֵּי שְׁתַּמְלוּךְ הַיָּא, מִבְּלִי מַעֲרַעֵר [מצודת דוד], עד שגם יהואש בן בנה (בהיותו כתינוק בן יומן), הוצרך להימלט מפני עתליהו שלא תמיתהו. ככתוב ותקח והושבע (היא אשת יהוידע הכהן) את יואש בן אחזיה ותגנב אתו מתוך בני המלך המומתים אתו ואת מינקתו בחדר המטות ויסתרו אתו (בבית קדש הקדשים (המלבי"ם) מפני עתליהו ולא הזמנת: ויהי אמה בית יהוה מתחבא יש שנים ועתליה מלכת על הארץ:**

ובמלאות שש שנים, בהיות יהואש בן שבע שנים, כרת יהוידע ברית עם העם, המליך את יהואש, והרג את עתליה. כמובא בפסוק שבו פותחת הפטרה למנהג

הספרדים:

וַיִּכְרַת יְהוֹדָע אֶת הַבְּרִית בֵּין יְהוָה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם לְהִיטֹת לָעַם לַיהוָה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם: וַיָּבֵאוּ כָּל עַם הָאָרֶץ בֵּית הַבַּעַל וַיִּתְּצוּהוּ וְגו' וַיִּשְׁמַח כָּל עַם הָאָרֶץ וְהַעִיר שְׁקֵטָה וְאֶת עֵתְלֵיהֶוּ הִמִּיתוּ בַחֶרֶב בֵּית הַמֶּלֶךְ.

וכאן בשלב זה מתחילה הפטרת ויקהל למנהג אשכנז: בן שבע שנים יהואש במלכו: בשנת שבע ליהוא מלך יהואש וארבעים שנה מלך בירושלם ושם אמו צביה מבאר שבע: ויעש יהואש הישר בעיני יהוה כל ימיו אשר הורהו יהודע הכהן: וכאן גילה הכתוב את הצורך בכפרת נפשו של יהואש עצמו. שלאחר מות יהודע הכהן נתרצה לשרים להיות להם לאלוה, שהרי גדל בבית קדש הקדשים כנ"ל ולא הורע לו.

ויש לשאול, כיצד עלתה לו כך שכפר בעיקר והסכים לשרים להיות להם לאלוה, ולא היתה לו הכרת הטוב על נס הצלתו, ומדוע יפרסם הפסוק את קלונו דווקא ביום שמחת המלכתו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלא חש לתוכחת מורו ורבו יהודע הכהן שגידלו וטיפחו מינקות והזהירו שיהיו כל מעשיו באמונה.

שנאמר בפרק יב פס' ז' וַיִּקַּח יְהוֹדָע הַכֹּהֵן אֶרְוֹן אֶחָד וַיִּקַּב חֹר בְּדִלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ מִיָּמִין בְּבֹא אִישׁ בֵּית יְהוָה וְנִתְּנוּ שְׁמָה הַכֹּהֲנִים שְׁמֵרֵי הַסֵּף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְהוָה: בדרך הפשט ויקב חר בדלתו כוונתו שנקב חור בדלת הארון של הצדקה, שדרך החור בדלת הארון היו משליכין את כסף הכיפורים, עד שיתאסף די לקרבנות ובדק הבית.

וכפי שלמד בעל הטורים: בפרשת אמור, (ויקרא כד, יא) על הפסוק ויקב בן-האשה הישראלית את-השם וקלל, וזה לשונו: ויקב. ב' במסורה, כלומר שתי לשונות:

ויקב את השם, לשון קללה, ויקב חור בדלתו, לשון נקב. והיינו דאיתא בסנהדרין נו. דבְּרִיָּה מְבָרָז. מלמד ששתים רעות עשה. עד כאן לשון בעל הטורים.

ובביאור פשט דבריו יש לומר:

שתים רעות עשה המקלל: א, ויקב לשון קללה ב. ויקב לשון מברז ברזא, היינו נקב. שכשם שיש איסור קללה כן יש איסור עשיית נקב בקלף כגון בשם השם, מדין לא תעשון כן לה' אלקיכם (דברים יב, ד).

והביא בעל הטורים ראיה לדבריו מהפטרת שקלים: ויקח יהודע הכהן ארון אחד ויקב חר בדלתו.¹⁵

וכן פירש רש"י שם בסנהדרין נו. מברז. שלא לתחוב סכין לדקור נקב בשם הכתוב בקלף.

ולעומקו של מקרא יש לומר דכוונת בעל הטורים באומרו ויקב חר בדלתו, היינו באות דלת שבקריאת שמע, בתיבה "אחד". שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (דברים ו, ד). שעל ידי כך הוא הופכה לאות ריש והריהו כמקלל. כזה:

ד י

וכפי שאמר ר' ישמעאל לר' מאיר [עירובין יג.] בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא שמא אתה מחסר אות אחת או מויתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם. ונזהר ר' מאיר בזה שלא תיהפך הדלית לריש בפסוק "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (דברים ו, ד)", וכן שלא תיהפך האות ריש לדלת בפסוק "לא תשתחוה לאל אחר (שמות לד, יד)".

¹⁵ א"ה. המסורה מזהה צמדי מלים בעלי ניקוד משותף או כתיב משותף וכד', ומציינת אותם אף שלא נראה שום קשר ביניהם. בעלי דרש מצאו דבר משותף לאחד את הפסוקים, ולמצוא קשר ביניהם. בעל הטורים הולך בדרך זו להוסיף אשם על המגדף.

ואשר על כן, במסורה שתי האותיות האלו נכתבות בגדול, שלא נחליף זו בזו. ועל פי הדברים האלה יובן סוד רציעת העבד אל הדלת. שהעבד החליף אדון הכל באדון בשר ודם, את האחד באחר, והפך הדלת לריש ולכן צריך לחברו ולהדביקו חזרה להיות מהדבקים בה, ולהפוך הריש לדלת.

וציוותה התורה לרצעו אל הדלת, היא הדלת של אדנות. וזה סוד ויקב חר בדלתו. וככוונת הפסוק בהפטרה ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעשי המלאכה פי באמנה הם עשים:

כי זו כוחה של הצדקה להיות מחברת בין הנותנה לבין המקבלה, כרציעת העבד לדלת אדונו. פי באמנה הם עשים.

והמלך יהואש שאמנם ציווה את הכהנים ואת העם על הצדקה, כלפי חוץ עשה, ולא השכיל להבין דברי יהוידע הכהן, לחבר עצמו אל מצוות צדקה, שהיא מצוות הכרת הטוב, ועל ידי כך נקב חור בדלת האמונה וכשבקשו השרים להשתחוות לפניו ולעשותו לאלוה, דימה עצמו ליוצרו. ולא השכיל להכיר טובה לה' שהותירו בחיים, ולא השכיל להכיר טובה ליהוידע הכהן שגידלו וטיפחו, ואף ציווה להרוג את זכריה הנביא בנו של יהוידע הכהן.

כמובא בדברי הימים בס"ב: ולא זכר יואש המלך חסד אשר עשה יהוידע אביו עמו, ויחרג את בנו. וכמותו אמר [זכריה]: ירא ה' ויירש". שידרוש את דמו מעם יהואש. וכך היה: "ויהי לתקופת השנה עלה עליו חיל ארם ויבאו אל יהודה וירושלם וישחיתו את כל שרי העם [שהשתחוו ליהואש], ואת יואש [שעשה עצמו לאלוה] עשו שפטים. ובלכתם ממנו כי עזבו אתו במחלום רבים, התקשרו עליו עבדיו בדמי בני יהוידע הכהן ויחרגו על מטתו וימיתו ויקברוהו בעיר דויד ולא קברוהו בקברות המלכים".

וזה אשר מסיימת ההפטרה כסף אשם וכסף חטאות לא יובא בית יהוה לפהנים יהיו: ולפשט הכתוב מפרש המלבי"ם כסף אשם כי היה גם כן ארון מיוחד למותר חטאת ומותר אשם, ודרש יהוידע הכהן שזה אינו מיוחד לה' לבד, כי מצא שני כתובים באחד כתוב אשם לה' (ויקרא ה, יט) ובאחד כתוב לכהן וכתוב מכריע, והוא שיקחו בהם עולות לקיץ המזבח והעור לכהן ויקוים שניהם¹⁶.

ועל דרך הדרש, כסף אשם וכסף חטאות של יהואש לא יובא בית יהוה, על כל אשמו וחטאתיו אשר עשה, גם כלפי העם גם כלפי הכהנים יהוידע ובנו זכריה, אלא לפהנים יהיו, כי באמונה הם עושים. ותוכחת מגולה היא למי שאינו עושה באמונה, ואינו מכיר טובה, שאין לו חלק לא עם ה' ולא לעצמו.

ובאומרו ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקב חר בדלתו, בזה ציווה ליהואש שיהיה לבלתי רום לבבו להיות בכלל נוקב שם ה' מתוך גבהות לבו, אלא שיהיה עושה באמונה. ומכיון שלא חש לכל זאת, פרסמו הכתוב כבר ביום המלכתו, לידע להודיע ולהודיע עונשו של המתגאה ושאינו חש להכרת הטוב, שתחילתו תעיד על אחריתו, ואם יקלקל באחריתו תעיב האחרית על הראשית. וכבר נראו ניצני הגאווה בדברו ליהוידע שלא בהכנעה: ויקרא המלך יהואש ליהוידע הכהן ולפהנים ויאמר אליהם מדוע אינכם מחזקים את בך הבית.

והעושים באמונה שזו היא צדקתם, יזכו להיות במחיצתו של הקב"ה, ובזה יזכו לעולם ולעצמם, כי זכו להיות משרתי ה' נאמנה.

ובזה חוזרת ומתקשרת ההפטרה לפרשת שקלים, שלזה נצטוונו ליתן מחצית השקל. שהעושים באמונה יראו עצמם כלא השיגו מחצית מתיקונם. איש כפר נפשו מוטעמים במונח דרגא תביר. לומר לך שמקדימה והולכת לפניו הדרגא של הנתינה, כאדם המושבר (תביר מלשון שבירה) את נפשו ומניחה (הוא טעם המונח) לפני בוראו. ולכן יוטעמו איש כפר נפשו במונח דרגא תביר. וממשיך הפסוק לה' [בפקד

¹⁶ ע"י בבלי זבחים קג א.

אתם] לה' מוטעים בטיפחא, לומר שאחרי נתינתו יהיה האדם קרוב אצל בוראו כטפח, ככתוב ותחטרהו מעט מאלהים (תהלים ח ו). מע'ט בגימטריה בכטפ'ח. 119. ועם הכולל הוא 120, לרמוז שמצות הצדקה תלווה לאדם עד מאה ועשרים בזה ובבא, יזכנו בוראנו לבניינו ולעבדו בלבב שלם בב"א.

תָּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בגושיאים לשוניים

בכתובת info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺